

Věc C-617/20

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

20. listopadu 2020

Předkládající soud:

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

11. listopadu 2020

Žadatelka:

E.G.

Stěžovatelé:

T.N.

N.N.

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzovní vrchní zemský soud v Brémách)

[*omissis*]

Usnesení

V dědické věci týkající se W. N., zesnulého dne 21. května 2018 v Brémách,

zůstavitel

Zúčastnění:

1. E. G., [*omissis*] Brémy,

žadatelka

2. T. N., [*omissis*] Den Haag [Nizozemsko],

3. N. N., [*omissis*] Den Haag [Nizozemsko],

stěžovatelé

[*omissis*]

rozhodl 5. občanskoprávní senát Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzovní vrchní zemský soud v Brémách) [*omissis*]

dne 11. listopadu 2020 takto:

- I. Řízení se s ohledem na předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru Evropské unie týkající se výkladu článků 13 a 28 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „nařízení č. 650/2012“) přerušuje.
- II. Senát na základě čl. 267 odst. 2 SFEU předkládá Soudnímu dvoru Evropské unie následující otázky týkající se výkladu článků 13 a 28 nařízení č. 650/2012:
 1. Nahrazuje prohlášení dědice o odmítnutí dědictví, které tento dědic učiní před soudem členského státu příslušným podle místa jeho obvyklého pobytu v souladu s formálními náležitostmi platnými v tomto státě, prohlášení o odmítnutí dědictví, které mělo být učiněno před soudem jiného členského státu příslušným pro rozhodování o dědictví, takovým způsobem, že je považováno za účinné v okamžiku jeho učinění (substituce)?
 2. Pro případ záporné odpovědi na první otázku:

Je pro nabytí účinnosti prohlášení o odmítnutí dědictví kromě formálně účinného prohlášení učiněného před soudem příslušným podle místa obvyklého pobytu osoby odmítající dědictví nezbytné, aby tato osoba o učinění tohoto prohlášení uvědomila soud příslušný pro rozhodování o dědictví?
 3. V případě záporné odpovědi na první otázku a kladné odpovědi na druhou otázku:
 - a. Je pro nabytí účinnosti prohlášení o odmítnutí dědictví, zejména pro dodržení lhůt platných v místě jeho učinění nezbytné, aby soud příslušný pro rozhodování o dědictví byl kontaktován v jazyce platném v místě tohoto soudu?
 - b. Je pro nabytí účinnosti prohlášení o odmítnutí dědictví, zejména pro dodržení lhůt platných v místě jeho učinění nezbytné, aby soudu příslušnému pro rozhodování o dědictví byly předány listiny o odmítnutí dědictví vystavené soudem, který je příslušný

podle místa obvyklého pobytu osoby odmítající dědictví, v originále spolu s překladem?

III. Odůvodnění:

1.

Dne 21. května 2018 zemřel v Brémách zůstavitel narozený dne 4. ledna 1945, který byl nizozemským státním příslušníkem. Žadatelka je vdovou po zůstaviteli, zúčastnění pod bodem 2) a 3) jsou potomci zesnulého bratra zůstavitele.

Žadatelka požádala listinou ze dne 21. ledna 2019 vyhotovenou ve formě notářského zápisu o vystavení evropského dědického osvědčení, podle nějž připadá dědictví po zůstaviteli v rámci dědění ze zákona ze 3/4 žadatelce a z 1/8 každému stěžovateli. Vzhledem k tomu, že žadatelka měla potíže s předložením listin nezbytných pro posouzení dědění ze zákona, obrátil se Amtsgericht – Nachlassgericht – Bremen (Okresní soud v Brémách, pozůstalostní soud, Německo) dopisem ze dne 19. června 2019 nejprve na stěžovatele a informoval je o předložené žádosti o dědické osvědčení. Soud zároveň požádal o zaslání některých blíže konkretizovaných listin. Následně byla dne 14. srpna 2019 doručena e-mailová zpráva pana K., který tvrdil, že byl stěžovateli pověřen zjištěním informací o stavu dědického řízení. Pozůstalostní soud ve své odpovědi uvedl, že tyto informace není schopen poskytnout a doporučil využít právního poradenství. Další prohlášení ze strany stěžovatelů nejprve nebyla učiněna. Poté, co žadatelka nakonec předložila nezbytné listiny, byla stěžovatelům dopisem ze dne 22. listopadu 2019 dědickým soudem poskytnuta možnost, aby se k žádosti o dědické osvědčení vyjádřili, a příslušná žádost jim byla zaslána. Již dne 13. září 2019 učinili stěžovatelé u Okresního soudu v Haagu/Nizozemsko prohlášení o odmítnutí dědictví po zůstaviteli, které bylo dne 30. září 2019 zapsáno do rejstříku pozůstalostí tohoto soudu. Dopisem ze dne 13. prosince 2019 sepsaným v nizozemštině předložili stěžovatelé pozůstalostnímu soudu kopie příslušných listin vystavených Okresním soudem v Haagu. Dopisem ze dne 3. ledna 2020 pozůstalostní soud stěžovatelům sdělil, že dopis a listiny nemohou být zpracovány, neboť nejsou opatřeny překladem do německého jazyka. Na to stěžovatel pod bodem 3) dopisem ze dne 15. ledna 2020 (v německém jazyce) sdělil, že dědictví bylo odmítnuto, prohlášení je podle evropského práva zapsáno v nizozemštině u soudu, a proto pro něj není zapotřebí překlad. Pozůstalostní soud naproti tomu poukázal na chybějící překlad listin a na lhůty, které platí pro odmítnutí dědictví.

Usnesením ze dne 27. února 2020 pozůstalostní soud podle § 352e odst. 1 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (zákon o řízeních v rodinných věcech a v nesporných řízeních, dále jen „FamFG“) konstatoval skutečnosti nezbytné pro vystavení dědického osvědčení. Toto rozhodnutí, které bylo stěžovatelům oznámeno dne 6. března 2020, napadli oba dopisem ze dne 19. března 2020 (doručeným dne 27. března 2020) a požádali o prodloužení lhůty k bližšímu odůvodnění. Dne 30.

července 2020 doručili stěžovatelé barevné kopie listin vystavených Okresním soudem v Haagu a jejich překlad. Po další výhradě pozůstalostního soudu, že chybí originály listin, byly dne 17. srpna 2020 tyto originální listiny pozůstalostnímu soudu doručeny. Usnesením ze dne 2. září 2020 pozůstalostní soud stížnosti nevyhověl a řízení postoupil senátu k rozhodnutí. V odůvodnění pozůstalostní soud uvedl, že stěžovatelé se stali (spolu-)dědici zůstavitele, neboť nedodrželi lhůtu pro odmítnutí dědictví. Měl za to, že pro účinné odmítnutí dědictví nepostačovalo pouhé poukázání na odmítnutí dědictví učiněné před nizozemským soudem ani zaslání kopií, nýbrž až doručení originálních listin, které však byly pozůstalostnímu soudu předloženy až po uplynutí šestiměsíční lhůty pro odmítnutí dědictví.

2.

Opravný prostředek předložený stěžovateli je podle § 58 odst. 1 FamFG platný a podle § 59 odst. 1, § 61 odst. 1 a § 63 odst. 1 FamFG přípustný. Musí být proto věcně přezkoumána otázka včasnosti odmítnutí dědictví.

- a. Vzhledem k tomu, že stěžovatelé nemají bydliště v Německu a zůstavitel byl nizozemským státním příslušníkem, podléhá toto dědictví ustanovením nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Podle těchto ustanovení je pro rozhodnutí o dědictví příslušný pozůstalostní soud v Brémách jako soud, v jehož obvodu měl zůstavitel v okamžiku své smrti obvyklý pobyt (článek 4 nařízení č. 650/2012). Kromě toho se na otázky dědictví použijí ustanovení německého hmotného práva, neboť i z tohoto hlediska je relevantní obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti (čl. 21 odst. 1 nařízení č. 650/2012). Otázka účinnosti odmítnutí dědictví se ale neřídí pouze § 1945 Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník, dále jen „BGB“), jak je přesvědčen pozůstalostní soud. Nařízení č. 650/2012 pro odmítnutí dědictví v článcích 13 a 28 naopak stanoví zvláštní pravidla týkající se příslušnosti a formy.

Podle článku 13 nařízení č. 650/2012 jsou pro převzetí prohlášení o odmítnutí dědictví vedle soudu, který je příslušný k rozhodování o dědictví podle článku 4 tohoto nařízení, příslušné soudy členského státu, v němž má obvyklý pobyt osoba, která dědictví odmítá; jedná se o konkurenční příslušnost [*omissis*] [odkazy na vnitrostátní právní literaturu]. Místní příslušnost soudu osoby, která odmítá dědictví, se řídí v tomto ohledu autonomními ustanoveními nizozemského práva; vzhledem k tomu, že stěžovatelé mají bydliště v Haagu, hovoří mnohé pro to, že místně příslušným soudem je Okresní soud v Haagu; opak není zjevný, ani nebyl doložen. Dále podle čl. 28 písm. b) platí pro formu prohlášení o odmítnutí právo v místě pobytu osoby činící toto prohlášení.

- b. Není však jisté, zda již učinění prohlášení o odmítnutí dědictví před soudem v místě pobytu osoby činící toto prohlášení má za následek účinnost odmítnutí dědictví u soudu, který o tomto dědictví rozhoduje, tzv. substituci (což je zřejmě převažující názor [*omissis*]) [odkazy na právní literaturu a judikaturu]. Podle opačného názoru musí být prohlášení řádnou formou předáno pozůstalostnímu soudu [*omissis*] nebo musí být tento soud každopádně informován [*omissis*] [odkazy na právní literaturu].

Tento opačný názor lze založit na bodě 32 odůvodnění nařízení, v němž se mimo jiné uvádí, že osoby, které využijí možnost učinit prohlášení v členském státě svého obvyklého pobytu, by měly samy uvědomit soud, jenž o dědictví rozhoduje, o existenci tohoto prohlášení, a to ve lhůtě stanovené právem rozhodným pro dědění. Z toho by bylo možno usuzovat, že normotvůrce vycházel z toho, že prohlášení o odmítnutí dědictví, které příslušná osoba učinila před soudem v místě svého obvyklého pobytu, má vyvolávat právní účinky až v okamžiku, kdy bylo oznámeno soudu, který o dědictví rozhoduje. Pro takový závěr by mohlo především hovořit, že článek 13 nařízení č. 650/2012, na rozdíl například od § 344 odst. 7 FamFG, nestanoví soudu v místě pobytu osoby činící prohlášení povinnost vyzkoušet o obdržení prohlášení o odmítnutí dědictví soud, který o dědictví rozhoduje.

- c. Z toho vyplývá, že výsledek řízení, tedy otázka, zda stěžovatelé včas odmítli dědictví, závisí na výkladu článků 13 a 28 nařízení č. 650/2012.

Vzhledem k tomu, že německé hmotné právo, které je podle článku 21 nařízení č. 650/2012 v projednávané věci rozhodné, nevyžaduje výslovné přijetí dědictví (§ 1942 BGB – Zásada automatického nabytí, [*omissis*] [právnícká literatura]), stali se stěžovatelé spoludědici, pokud dědictví ve stanovené lhůtě neodmítli (§ 1943 BGB). Lhůta pro odmítnutí dědictví činí zásadně šest týdnů a začíná plynout v okamžiku, kdy se dědic dozví o dědickém nápadu a důvodu povolání k dědictví (§ 1944 odst. 1 BGB). V případě, že se dědic – jako v projednávané věci – nachází v zahraničí, činí lhůta pro odmítnutí dědictví šest měsíců (§ 1944 odst. 3 BGB). Dědic se o dědictví dozví v okamžiku, kdy mu je známo, že nastal dědický nápad podle § 1942 BGB. Musí přitom být jisté, že se spolehlivě dozvěděl o relevantních okolnostech, na jejichž základě lze předpokládat, že bude jednat. Povinnost dozvědět se – také zaviněná neznalost – nezakládá počátek lhůty pro odmítnutí dědictví. Rozhodující okolnost, o níž musí dědic vědět, je vznik dědického práva. Kromě toho je při dědění ze zákona, o něž se jedná také v projednávané věci, relevantní rodinný vztah (také životní partnerství) zakládající postavení dědice, jakož i neexistence resp. odpadnutí předcházejících dědiců. Senát nepovažuje za jisté, že stěžovatelé nabyli nezbytného – spolehlivého – povědomí o dědictví již na základě dotazu pozůstalostního soudu ze dne 19. června 2019. Na jedné straně nebyla k tomuto dopisu přiložena žádost o dědické osvědčení, z níž by vyplýval důvod povolání (dědění ze zákona). Na druhé straně skutečnost, že

pozůstalostní soud požadoval listiny, napovídala, že šetření o dědění ze zákona ještě nebylo ukončeno. Stěžovatelům, kteří jsou nizozemskými státními příslušníky, navíc nemusela být německá ustanovení o právním nástupnictví ze zákona známa, obzvláště když se jednalo o právní nástupnictví druhého řádu (§ 1925 BGB). Ani samotný pozůstalostní soud nevycházel při výpočtu lhůty z toho, že stěžovatelé získali povědomí nezbytné podle § 1944 BGB již v souvislosti s touto žádostí. K tomu se senát přiklání. Toto povědomí však stěžovatelé měli nejpozději 13. září 2019, neboť v tomto okamžiku učinili prohlášení o odmítnutí dědictví před Okresním soudem v Haagu, což implikuje, že vycházeli z toho, že se stali dědici.

- 1) Podle zjevně převládajícího názoru, který vychází ze substituce prohlášení o odmítnutí dědictví, by toto prohlášení bylo účinné již s jeho učiněním před Okresním soudem v Haagu dne 13. září 2019. V tom případě by zákonná lhůta podle § 1944 odst. 3 BGB byla dodržena a stěžovatelé by se nestali dědici.
- 2) Pokud však s ohledem na bod 32 odůvodnění nevycházíme z úplné substituce, mohl by být pro účinnost odmítnutí dědictví navíc relevantní okamžik, kdy se o prohlášení dozvěděl pozůstalostní soud v Brémách (soud, který o dědictví rozhoduje). Pak ale vyvstává otázka, jaké formální podmínky musí být splněny, aby odmítnutí dědictví bylo účinné:
 - a) Pokud by postačovalo pouhé informování soudu, který rozhoduje o dědictví, příp. dokonce v jazyce osoby odmítající dědictví, pak by odmítnutí dědictví nabylo účinnosti dne 13. prosince 2019, a tedy ve stanovené lhůtě. To samé by platilo, pokud by bylo nezbytné, aby listiny, které při učinění prohlášení vystavil soud v místě pobytu osoby činící prohlášení o odmítnutí, byly přiloženy v kopii. Pak by bylo věcí soudu, který rozhoduje o dědictví, aby si obstaral potvrzení od soudu druhého členského státu (§ 26 FamFG).
 - b) V případě, že by s ohledem na právo rozhodné v místě soudu, který rozhoduje o dědictví (čl. 21 odst. 1 nařízení č. 650/2012), bylo vyžadováno, aby informace o odmítnutí dědictví byla poskytnuta v německém jazyce [§ 184 Gerichtsverfassungsgesetz (zákon o soudech)], musela by být obsažena v dopise stěžovatelů ze dne 15. ledna 2020; také v tom případě by byla lhůta stanovená pro odmítnutí dědictví dodržena. Také v tomto případě by si soud, který o dědictví rozhoduje, musel sám opatřit nezbytná potvrzení (listiny) od soudu druhého členského státu.
 - c) Pokud však, stejně jako pozůstalostní soud, vycházíme z toho, že pro účinné odmítnutí dědictví je i přes ustanovení článku 13

nařízení č. 650/2012 nezbytné, aby soudu, který o dědictví rozhoduje, byly listiny vystavené soudem druhého členského státu o odmítnutí dědictví předloženy v originále a s ověřeným překladem do jazyka soudu rozhodujícího o dědictví, pak by k tomu v projednávané věci došlo až v srpnu 2020 a dědictví by nebylo odmítnuto ve stanovené lhůtě. Lze podotknout, že takovýto výklad by ale jen málo přispíval ke zjednodušení evropského právního styku, o který tato norma usiluje, neboť pak by dotčená osoba mohla prohlášení o odmítnutí dědictví učinit rovnou u soudu, který rozhoduje o dědictví.

[omissis]

[podpisy]

[omissis]

[omissis] [vyhotovení]

PRACOVNÍ DOKUMENT